

REPROBEL : een volwaardige partner in de digitalisatie

Beknopte samenvatting

De Belgische bedrijven en onze overheden zetten anno 2020 volop in op de digitale transitie. Deze transitie verloopt langzamer dan oorspronkelijk gehoopt en brengt een aantal specifieke uitdagingen met zich mee. Reprobel heeft er zich toe geëngageerd om deze transitie maximaal te ondersteunen vanuit het auteursrecht..

Hoewel het auteursrecht zijn wortels heeft in de analoge wereld, is het ook integraal van toepassing in de digitale wereld. De specifieke kenmerken van het auteursrecht kunnen digitale reproductie en communicatie van auteursrechtelijk beschermde werken door ondernemingen mogelijk bemoeilijken en vertragen.

De huidige Reprobel-licentie biedt hier nu een gemakkelijke oplossing voor en zorgt ervoor dat ondernemingen hun digitalisatie volledig conform het auteursrecht kunnen realiseren. Op die manier draagt Reprobel bij tot belangrijke stappen voorwaarts in de digitalisering in België.

Digitalisering

Anno 2020 geven Belgische bedrijven steeds meer aan te willen digitaliseren. Dit is ook een duidelijke prioriteit in de nieuwe federale Regeringsverklaring van 30 september 2020. In Vlaanderen zegt 56 procent van de bedrijven dat ze nieuwe digitale projecten geïmplementeerd hebben, in Brussel en Wallonië is dat 21 procent. 31 procent van de bedrijven in Brussel en Wallonië geeft aan binnen nu en twee jaar plannen te hebben om te digitaliseren.¹

De redenen voor deze digitale transitie zijn legio: het beter ontsluiten van de bedrijfsinformatie met het oog op rapportering en sturing; het verminderen van de opslag- en verzendkosten; een bedrijfscultuur die meer inzet op evaluatie en het behalen van de bedrijfsdoelen en minder op fysieke controle; een gelijke toegang van werknemers tot de beschikbare informatie; de veralgemening van thuiswerken door de Covid 19-crisis², de brede ingang van nieuwe digitale samenwerkingstools zoals *Teams* en *Zoom*; de technologische evolutie met steeds snellere hardware, mobiele apparaten en clouddiensten; de "smart industry" (4.0) waarbij digitale data de belangrijkste grondstof zijn geworden; de intrede op de arbeidsmarkt van de "digital native" generatie Z geboren na 1995; duurzaamheidsoverwegingen; enz.

¹ SAP/Ipsos *Technobarometer*, 29 mei 2020: <https://news.sap.com/belgie/2020/05/87-procent-van-belgische-bedrijven-overtuigd-na-digitale-innovatie/>

² <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/09/21/de-thuiswerkrevolutie-bijna-helft-van-de-belgen-doet-aan-telewe/>.

Deze digitale omslag stelt bedrijven echter voor belangrijke uitdagingen en is een traag proces dat nog vele jaren in beslag zal nemen. Digitale en papieren reproducties zullen dus in de voorzienbare toekomst samen blijven bestaan, al werd het *paperless office* al op het einde van de jaren zestig van de vorige eeuw in het vooruitzicht gesteld. Reprobel omarmt deze digitale omslag en heeft daarom een licentieproduct ontwikkeld dat bedrijven toelaat om ook in de digitale wereld kennis op een vlotte en rechtsconforme wijze te delen.

Digitalisering en het auteursrecht

Het auteursrecht zoals we dit nu kennen, gaat terug tot het begin van de achttiende eeuw³, en zelfs nog vroeger. Het is oorspronkelijk dus geconcipeerd voor een analoge wereld, waarin de bronwerken in een fysieke drager zijn vevat. Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw zijn internationaal wetgevende initiatieven genomen om het auteursrecht beter af te stemmen op de digitale wereld. Te denken valt met name aan het *WIPO Copyright Verdrag* van 1996, de *Europese Richtlijn Auteursrecht* (2001/29) en recent nog de *Europese Richtlijn Digitale Eengemaakte Markt* (2019/790). Deze hervormingen behelsden echter deelaspecten van het auteursrecht (bv. wettelijke uitzonderingsregelingen zoals de reprografie en de thuiskopie), specifieke types bronwerken (geluids- en audiovisuele werken, verweesde werken, ...) en specifieke types gebruikers of aanbieders (onderwijs- en onderzoeksinstellingen, aggregatoren zoals Youtube en Google, ...). Een globale herijking van het auteursrecht voor de digitale wereld zit er voor de volgende jaren ook niet meteen in.

Voor ondernemingen bestaat nog steeds maar één wettelijke uitzondering op het auteursrecht: de zgn. "reprografieregeling". Die is Europeesrechtelijk geregeld in artikel 5.2.a van de Richtlijn 2001/29 en kan alléén *reproducties op papier* van beschermde bronwerken omvatten.⁴ Dat betekent meteen dat alle vormen van digitale reproductie en van digitale communicatie, met inbegrip van digitale presentaties, aan het normale, exclusieve auteursrecht zijn onderworpen. Op grond van artikel XI.165, § 1, van het Wetboek van Economisch Recht, kan geen enkele van deze handelingen worden gesteld zonder de toelating van de rechthebbende (auteur of uitgever). Voor al deze handelingen is in de praktijk dus een licentie nodig als ze door ondernemingen worden gesteld.

³ Een Ierse legende plaatst betwistingen over het eigendom van de kopie van een boek al in de zesde eeuw na Christus ("To every cow belongs her calf, therefore to every book belongs its copy."). Na de opkomst van de boekdrukkunst kregen drukkers in de late middeleeuwen al snel privileges. Maar het echte startpunt van het auteursrecht is toch vooral de Britse *Statute of Queen Anne* van 1709. Later in de achttiende eeuw volgde Frankrijk met het idee van de *Sociétés de gens de lettres*.

⁴ "2. De lidstaten kunnen beperkingen of restricties op het in artikel 2 bedoelde reproductierecht stellen ten aanzien van: (a) de reproductie op papier of een soortgelijke drager, met behulp van een fotografische techniek of een andere werkwijze die een soortgelijk resultaat oplevert met uitzondering van bladmuziek, op voorwaarde dat de rechthebbenden een billijke compensatie ontvangen;" (eigen markering)

Nood aan een licentie voor digitalisering

Het auteursrecht heeft echter een aantal specifieke kenmerken die maken dat het voor ondernemingen op het terrein schier onmogelijk is om het geheel van reproductie- en communicatiehandelingen van hun personeelsleden t.o.v. auteursrechtelijk beschermde werken af te dekken zonder een passende algemene licentie.

Auteursrechtelijke bescherming gaat erg breed. Het auteursrecht is een vormvrije bescherming. Anders dan voor merken of patenten is geen depot of registratie door de rechthebbende vereist om het werk te beschermen. De drempel voor auteursrechtelijke bescherming is bovendien eerder laag. Het volstaat dat een werk de stempel van de auteur draagt en "origineel" is om auteursrechtelijk beschermd te zijn. Juridische originaliteit is echter niet hetzelfde als taalkundige originaliteit. Een werk kan ontsproten zijn aan een eerder beperkte intellectuele of creatieve inspanning (denk maar aan de *action painting* van Jackson Pollock) en toch beschermd zijn. Een werk hoeft ook helemaal niet innovatief zijn om van auteursrechtelijke bescherming te genieten. Het auteursrecht gaat dan ook erg breed. Het resultaat hiervan is dat niet alleen persartikelen, wetenschappelijke, informatieve en professionele teksten, literaire werken, databanken, foto's, illustraties en andere visuele werken, vertalingen en adaptaties, e.d. beschermd zijn, maar dat evengoed bv. de vormgeving van een stoel of de handleiding van een stofzuiger beschermd kunnen. Recent had het Europese Hof van Justitie bv. nog te oordelen over de mogelijke bescherming van de smaak van een kruidenkaas.⁵

Het digitale heeal is eindeloos. In de analoge wereld van de fotokopieën was alles overzichtelijk. Er was binnen de ondernemingen een welomlijnd apparatenpark van kopieerapparaten en multifunctionele toestellen (MFP, AiO) met een doorgaans vrij beperkt aantal werknemers die er (al dan niet via de *print room*) toegang toe hadden om een beperkt aantal papieren bronwerken te kunnen reproduceren. Niets van dat alles in de digitale wereld. Werknemers werken met een breed gamma aan reproductieapparaten zoals smartphones, tablets, portables, desktopcomputers, harde schrijven, USB-sticks, het bedrijfsnetwerk, digitale communicatietools, Het aantal bronwerken op het internet is nagenoeg oneindig. In de mailboxen van de werknemers zitten vaak auteursrechtelijk beschermde bijlagen. De rechthebbenden op het internet zijn bijzonder talrijk⁶ en in veel gevallen ook niet of erg moeilijk te identificeren en te localiseren.⁷ Elke individuele werknemer stelt elke dag dan ook tientallen handelingen die auteursrechtelijk relevant zijn. Het is voor een bedrijf nagenoeg onmogelijk om al deze gebruikshandelingen volledig en permanent in kaart te brengen en te controleren. Nochtans moet een onderneming auteursrechtelijk de waterdichte garantie kunnen bieden dat ze elke relevante

⁵ HvJ EU 13 november 2018, C-310/17, *Levola* ("Heks'nkaas").

⁶ Alléén al in België zijn er minstens 400 uitgeverijen en minstens 60.000 auteurs die registreerd zijn als lid van een beheersvennootschap. Er zijn 23 beheersvennootschappen van rechthebbenden in de diverse sectoren (auteurs, uitgevers, rechthebbenden van geluids- en audiovisuele werken). In de bredere digitale wereld, en in de wetenschap dat Belgische ondernemingen ook buitenlandse content willen reproduceren en delen, spreken we snel over honderden beheersvennootschappen, tienduizenden uitgeverijen en miljoenen auteurs.

⁷ Denk bv. aan een foto in *Google Afbeeldingen* waarbij weliswaar is aangegeven dat hij mogelijk auteursrechtelijk beschermd is maar waarbij verder geen enkele informatie wordt gegeven over de identiteit van de fotograaf en eventuele andere rechthebbenden (zoals bv. een persagentschap of een beheersvennootschap).

handeling van elke individuele werknemer t.o.v. auteursrechtelijk beschermde handelingen sluitend via individuele licenties heeft afgedekt.

De basisprincipes van het auteursrecht werken beperkend. Het auteursrecht bevat een specifieke en voor bedrijven uitdagende interpretatieregel: de “restrictieve interpretatie” van licentieovereenkomsten. Deze regel houdt in essentie in dat een onderneming grondig de licenties moet nalezen die ze individueel heeft onderschreven: staat een welbepaalde gebruikshandeling daarin niet specifiek en uitdrukkelijk omschreven, dan valt ze niet onder de dekking van de licentie.⁸

Uit deze eerste basisregel vloeit meteen een tweede voort: de “vrije” toegang tot de digitale bron is géén impliciete toelating tot reproductie/communicatie. De rechtmatige toegang tot een digitaal werk betekent doorgaans alleen de toestemming om de informatie in het bronwerk te consulteren en te doorzoeken. Dat is ook waarvoor de gebruiker in eerste instantie wil betalen. Deze toelating strekt zich echter niet, en in elk geval niet noodzakelijk of impliciet, uit tot de verdere reproductie en communicatie van dit werk. Deze laatste handelingen zijn dus alléén gedekt indien de licentievoorwaarden die bij bronwerk horen, ze uitdrukkelijk en specifiek voorzien.

Daarbij komt nog dat het voor welbepaalde handelingen waarvoor auteursrechtelijke toestemming vereist is, in de praktijk gewoon niet mogelijk is om een individuele licentie in de markt te vinden. Klassiek voorbeeld zijn de beschermde bijlagen bij mails in de inboxen van de personeelsleden van een onderneming. De verzender van die mail kan misschien een licentie hebben om de mail en de bijlage te mogen verzenden, maar de ontvanger van de mail – zeker als die niet tot hetzelfde bedrijf behoort – heeft die toestemming doorgaans niet.

Deze specifieke kenmerken van het auteursrecht maken dat het voor een onderneming de facto schier onmogelijk is om alle reproductie- en communicatiehandelingen van haar personeelsleden t.o.v. auteursrechtelijk beschermde werken volledig en sluitend te regelen zonder een algemene licentie, ook en vooral in de digitale wereld. Dat is meteen de reden waarom Reprobel haar licentie voor de private sector recent heeft uitgebreid met een hele reeks digitale gebruiken. Deze gebruiken worden in detail uitgelegd op haar website www.reprobel.be (“private en publieke sector”). De tariefzetting is gebaseerd op specifieke Innings- en Tarifieringsregels⁹ die voor de hele sector gelden (per tariefcategorie) en die voorafgaandelijk door de Controledienst voor de beheersvennootschappen¹⁰ werden gereviseerd.

⁸ Daarnaast spelen ook nog factoren als de territoriale fragmentering van het auteursrecht per land en per taal, zeker voor tekst- en beeldwerken. Het auteursrecht is, wat het contractenrecht betreft, ook niet volledig Europeesrechtelijk geharmoniseerd. En tot slot wordt het distributierecht van de rechthebbenden niet uitgeput ten overstaan van digitale bronwerken (HvJ EU 19 december 2019, C-263/18, *Tom Kabinet*).

⁹ M.2020.002.

¹⁰ <https://economie.fgov.be/nl/themas/intellectuele-eigendom/intellectuele-eigendomsrechten/auteursrecht-en-naburige/auteursrechten/controledienst-van-de>.

Reprobel licentie

Kort gezegd dekt de nieuwe licentie van Reprobel *alle papieren en nagenoeg alle digitale reproductie- en communicatiehandelingen van ondernemingen t.o.v. auteursrechtelijk beschermde werken*: de fotokopieën (*paper-to-paper*), de prints (*digital-to-paper*), de scans (*paper-to-digital*) en de digitale kopieën (*digital-to-digital*); de interne communicatie binnen de onderneming (via het bedrijfsnetwerk, interne mail, Zoom/Teams, project management applicaties ...); de 1-op-1 externe communicatie met klanten, opdrachtgevers, raadgevers, de overheid, ...; de opname van beschermde werken in digitale presentaties en de verspreiding van deze presentaties; en de digitale archivering. De door de licentie gedekte interne en externe digitale communicatie is overigens grensoverschrijdend, en omvat bv. ook het verzenden van een artikel door een Belgische dochteronderneming aan het moederhuis in het buitenland. Alléén publicatie op de publieke website van de onderneming en op sociale media¹¹ en het gebruik van bronwerken waarvoor specifieke en individuele licenties worden aangeboden (zoals wetenschappelijke en juridische databanken, digitale persoverzichten, bladmuziek, ...) vallen niet onder de Reprobel licentie.

Reprobel biedt deze licentie aan met het mandaat van haar 15 leden-beheersvennootschappen van Belgische auteurs en uitgevers, die samen naar schatting 99% van de Belgische uitgeefmarkt vertegenwoordigen. Bovendien heeft Reprobel meer dan 35 representatie-overeenkomsten met buitenlandse partnerorganisaties, die in sneltempo worden uitgebreid met de digitale gebruiken waarvan sprake.

Reprobel is een uniek loket en vervult een echte brugfunctie tussen de rechthebbenden, de modernste communicatietechnieken en technologieën, en de ondernemingen als gebruikers van beschermde content. De Reprobel-licentie vult immers alle gaten tussen de (doorgaans maar enkele) individuele licenties van de ondernemingen op, en zorgt ervoor dat ze zich verder geen zorgen moet maken over rechtszekerheid en compliance.

Door haar online portaal voor kleinere en middelgrote ondernemingen, de mogelijkheid voor grote ondernemingen om een overeenkomst op groepsniveau af te sluiten, de vele sectorovereenkomsten (met een voordeeltarief voor de leden) en een eenvoudige tariefzetting op basis van een vast jaarbedrag per relevant voltijds personeelslid, zet Reprobel ook maximaal in op administratieve vereenvoudiging. Ook dat is een zorg voor ondernemingen minder: ze zijn zo immers meteen ook verlost van het tijdrovende werk om het reproductieapparatenpark en de tellerstanden van deze apparaten in kaart te brengen, van het (overigens verre van evidente) bepalen van een percentage beschermd werk, het invullen van papieren aangifteformulieren etc. Uit een recent onderzoek door de Dienst voor Administratieve Vereenvoudiging van de Kanselarij van de Eerste Minister¹² blijkt dat ondernemingen hierdoor een aanzienlijke efficiëntiewinst boeken.

¹¹ Een gewone link naar het bronwerk is doorgaans wel toegelaten.

¹² Dienst Administratieve Vereenvoudiging | Meetbureau / UHasselt, *Vereenvoudiging aangiften Reprobel, Administratieve lastenmeting met kenmerk N2017 03 06*, juni 2020. De administratieve lasten voor ondernemingen bedroegen globaal vóór de invoering van het webportaal van Reprobel 541.479 euro. Sinds de vereenvoudiging van de aangifteprocedure en de vernieuwing van het webportaal konden deze administratieve lasten meer dan gehalveerd worden tot 251.591 euro.

Conclusie

Reprobel is de laatste jaren verveld tot een moderne dienstverlener voor ondernemingen, die een licentie met een hoge toegevoegde waarde aanbiedt en daardoor een oplossing biedt voor hun auteursrechtelijke noden in het licht van de recentste technologische evoluties. Ze heeft haar licentieproduct stapsgewijze bij de tijd gebracht, en kan nu met recht en reden zeggen dat ze een échte partner is voor ondernemingen in hun digitale transitie.

Voor verdere vragen of informatie over de Reprobel licentie:

Kurt Van Damme, *Head of Sales (Private), Legal & International* (kvd@reprobel.be)